

Utkorelsen står kvar

Kyrkan menade sig tidigt ha tagit över judarnas utkorelse. Och det kan den säga fortfarande – ofta nog i gärning om än inte i direkta ord. Den tanken legitimerade de mest avskyvärda förföljelser av judar som i sin tur fördrev judar till jordens alla länder. Dessutom är det inte sant att Israel skulle ha förlorat sin ställning. Vi lyssnar till ord av Jesus:

Då tog Petrus till orda: "Se vi har lämnat allt och följt dig. Vad skall vi få för det?" Jesus sade till dem: "Amøn säger jag er: Vid pånyttfödelsen, när Människosonen sätter sig på sin härlighets tron, då skall också ni som har följt mig sitta på tolv troner och döma Israels tolv stammar. (Matt 19:27-28)

Apostlarna skall till sist alltså råda över Israels tolv stammar. Detta måste betyda att Israel har en särskild ställning *även efter Jesu återkomst*. Apostlarna skall givetvis inte sitta och råda över ett Israel som finns i en undangömd nisch. Israel bröt förbundet det är sant, men Gud som visste hur det skulle gå handlar inte som människor. *Han håller förbund även om vi sviker*. Paulus får vägleda oss.

Härdar vi ut, skall vi också regera med honom. Förnekar vi honom, skall han också förneka oss. Är vi trolösa – han förblir trofast, ty han kan inte förneka sig själv. (2 Tim 2:12-13)

Vår trolöshet ändrar inte på Guds trofasthet. Sin kallelse kan Gud inte ångra. Hans ursprungliga löfte till Abraham (1 Mos 12:1-3) var utan villkor. Gud skall därför förnya sitt förbund med Israel.

Se, dagar skall komma, säger Herren, då jag skall sluta ett nytt förbund med Israels hus och med Juda hus, in~~t~~ ett sådant förbund som jag slöt med deras fäder den dag då jag tog dem vid handen och förde dem ut ur Egyptens land – det förbund med mig som de bröt fastän jag var deras rätte herre – säger Herren. Nej, detta är det förbund som jag efter denna tid skall sluta med Israels hus, säger Herren: Jag skall lägga min lag i deras inre och skriva den i deras hjärtan. Jag skall vara deras Gud och de skall vara mitt folk. (Jer 31:31-33)

Förbundet har redan förnyats i Kristus men vi väntar på att Israel som sista folk skall träda in i det. Ty Israels frälsning betyder de dödas uppståndelse.

Jag frågar nu: Inte har de väl snubblat för att de skulle falla? Visst inte. Men genom deras fall har frälsningen kommit till hedningarna, för att detta skulle väcka deras avund. Och om deras fall har varit till rikedom för världen och deras fåtal varit till rikedom för hedningarna, hur mycket mer skall då inte deras fulla antal vara det? [...] Ty om deras förkastelse betydde världens försoning, vad skall då inte deras upptagande betyda, om inte liv från de döda? (Rom 11:11-12 + 15)

Nådens regering

Jesus kommer för att regera i nåd och inte i makt. Det skulle betyda att nåden till sist utgår från hans tron till de frälsta av Israels tolv stammar för att sedan komma de frälsta från hednafolken till del. När Israel kommer till tro och historien är slut kommer alla att se att utkorelsen hela tiden tillhört Israel (jfr Rom 9:1-5). Kyrkans period fram till målet är en fortsättning på Guds plan, men kyrkan ersätter inte Israel vad utkorelsen beträffar.

Ett rike av präster

När Gud slöt förbundet på Sinai gav han Israel en viktig kallelse.

"Ni skall för mig vara ett rike av präster och ett heligt folk. Detta är vad du skall tala till Israels barn." (2 Mos 19:6)

Gud hade lovat Abraham att alla folk skulle välsignas i honom. På Sinai antyder han nu till en del hur detta skulle förverkligas. Israel skall bli ett folk av präster.

Präst är man inte för sin egen skull. En präst är en person som utverkar försoning för någon annans räkning. Israel skall alltså bidra till hedningarnas frälsning – inte genom sina prestationer utan som ett instrument i Guds hand. Möjligen är det detta Jesus syftar på i sitt samtal med kvinnan i Sykar.

Ni tillber vad ni inte känner. Vi tillber vad vi känner, eftersom frälsningen kommer från judarna. (Joh 4:22)

Fridsriket

Märkligt nog står det inte mycket i Bibeln om denna det judiska folkets prästtjänst. Det står mycket om de aronitiska prästerna liksom om Baals och Dagens präster. Men hela folkets prästadöme möter vi först i Jesajas beskrivning av fridsriket efter historiens slut. Messias ankomst som domare sker i en tid av största avfall då ingen värnar om rättfärdigheten. Jesaja beskriver Jesu återkomst på följande sätt.

Han (= HERREN) klädde sig i rättfärdighet som i ett pansar och satte frälsningens hjälm på sitt huvud. Han klädde sig i hämndens dräkt som i en livklädnad och svepte in sig i nitälskan som i en mantel. Efter deras gärningar skall han vedergälla dem. Vrede över hans motståndare, vedergällning över hans fiender. Kustländerna skall han vedergälla för vad de har gjort. Så skall man frukta HERRENS namn i väster och hans härlighet där solen går upp. När fienden bryter fram lik en flod, skall HERRENS Ande driva honom på flykten. Återlösaren skall komma till Sion och till dem i Jakob som vänder om från sin överträdelse, säger HERREN. Detta är det förbund som jag å min sida gör med dem, säger HERREN: Min Ande som är över dig, och mina ord som jag har lagt i din mun skall inte vika ur din mun eller ur dina barns eller barnbarns mun från nu och till evig tid, säger HERREN. (Jes 59:17-21)

Den bild som tecknas i kommande kapitel (60-62) handlar om hur de icke judiska folken betjänar Israel i en kultur av total rättfärdighet. Uppenbarligen

sker detta inte genom tvång eller terror utan frivilligt och av tacksamhet.

Herrens, HERRENS Ande är över mig, ty HERREN har smort mig till att predika glädjens budskap för de ödmjuka. Han har sänt mig att förbinda dem som har ett förkrossat hjärta, att ropa ut frihet för de fångna och befrielse för de bundna, till att predika ett nådens år från HERREN och en hämndens dag från vår Gud, för att trösta alla sörjande, för att låta de sörjande i Sion få huvudprydnad i stället för aska, glädjens olja i stället för sorg, lovprisningens klädnad i stället för en modfälld ande. Och de skall kallas "rättfärdighetens terebinter", planterade av HERREN till hans förhärligande.

De skall bygga upp gamla ruiner, upprätta tidigare ödelagda platser. De skall åter bygga upp de ödelagda städerna, platser som har legat öde släkte efter släkte. Främlingar skall stå redo att föra era hjordar i bet, utlänningar skall åt er bruka era åkrar och vingårdar. Och ni skall kallas "HERRENS präster", man skall säga om er: "Vår Guds tjänare". Ni skall få njuta av hednafolkens skatter och berömma er av deras härlighet. För er skam skall ni få dubbelt igen, och de som förödmjukades skall nu jubla över sin del. Därför skall de få en dubbel lott i sitt land, evig glädje skall de få. (Jes 61:1-7)

Israel skall kallas "rättfärdighetens terebinter" och "vår Guds tjänare" resp "Herrens präster". På något sätt tycks alltså Israel ha en roll i den slutliga process som förvandlar syndens kultur till ett fridsrike. Jesus antyder i sin predikan i Nasaret att han vid sin första ankomst är Den smorde (= Messias) i rollen av överstepräst. Andra gången kommer han, Den smorde, som konung för att skipa rättvisa – en hämndens dag från Gud.

När domaren kommer gäller fortfarande hans ursprungliga löfte till Abraham att den som förbannar dig skall jag förbanna. Det löftet gavs utan villkor. Det gäller därför utan tidsbegränsning och oberoende av hur Israel har hållit lagen som gavs långt senare. Under mellantiden, fram till domen, har Israels folk blivit skingrat till jordens alla länder. Överallt har judar blivit kränkta och misshandlade just för att de var judar. Alla folk står med en skuld i detta hänseende även om Israel skingrades för att förbundet hade brutits.

"Vadhelst ni har gjort mot en av dessa mina minsta bröder, det har ni gjort mot mig." Tydligt kommer Israel att avvärja förbannelsen eftersom de efteråt kallas Herrens präster av tacksamma hednafolk. Detta förminskar inte frälsningen i Kristus på minsta vis. Israel har fått nåd i domen och ger den vidare i form av en förbön för hedningarna. Det är hela tiden inför Kristus och i hans kraft och auktoritet som detta sker.

Till sist tycks det visa sig att Herren har planterat rättfärdighetens terebinter till sitt eget förhärligande. Israel har fått en så överflödande nåd att den räcker för alla övriga folk trots att dessa på olika sätt trakasserade Israel i någon sorts insikt om att det folket var utvalt av Gud.

Denna teologi är givetvis mera ett förslag än ett påstående. Men varför inte? Gud är ju god.

Sven Reichmann

Jesajas kallelse

I Jesajas sjätte kapitel läser vi gärna den dramatiska scenen när Herren uppenbarade sig för profeten. Men när Jesaja väl hade kommit över den första chocken och ställt sig till Guds förfogande började Gud tala om vad kallelsen skulle innebära. Den delen av texten hoppar många över. Profeten fick nämligen i uppdrag att förblinda Israel så att människorna inte skulle begripa innebörden i det som Gud skulle göra. Kan Gud göra så? Ja, uppenbarligen. Men varför?

Lite senare fick Jesaja uttala den proklamation som utlöste blindheten. Det är viktigt att vi här ser att *Gud lät detta ske för att han på nytt vill göra underbara ting med sitt folk.*

Häpna och förundras, stirra er blinda, ja, var blinda. De är druckna, men inte av vin, de raglar, men inte av starka drycker. Ty HERREN har utgjutit över er en ande med djup sömn och tillslutit era ögon. Han har höljt mörker över profeterna och över siarna, era ledare.

All uppenbarelse har för er blivit som orden i en förseglad bok. Räcker man en sådan bok åt någon som kan läsa och säger: "Läs detta," så svarar han: "Jag kan det inte, den är ju förseglad." Och räcker man den åt någon som inte kan läsa och säger: "Läs detta", så svarar han: "Jag kan inte läsa."

Herren har sagt: Eftersom detta folk nalkas mig med sin mun och ärar mig med sina läppar men låter sitt hjärta vara långt ifrån mig, är fruktan för mig bara ett inlärt människobud. Se, därför skall jag ännu en gång göra underbara ting med detta folk, ja, underbara och förunderliga. De visas vishet skall förgå, de förståndigas förstånd skall förmörkas. (Jes 29:9-14)

Efter några hundra år torkade den profetiska inspirationen ut i Israel och de skrifter som sedan producerades finns inte med i Bibeln eftersom de inte besitter den kraft och uppenbarelse som de kanoniska texterna har. I stället var det den förståndspräglade fariseismen som kom att dominera. Blindheten var till för att på djupet övertyga oss alla om att vårt förstånd inte klarar sig utan Guds uppenbarelse. Utan Guds vägledning använder vi ju helst förståndet för att ursäkta våra synder, inte för att rätta till dem.

I NT finns flera hänvisningar till den blindhet som Jesaja fick lägga på folket (Matt 13:10-17, Matt 15:7-9, Mark 6:50-52, Luk 24:44-45, Joh 12:37-43, Apg 28:25-29, Rom 11:8). Både Jesus och Paulus sa alltså tydligt att Jesajas proklamation hade trätt i kraft. Genom Jesaja hade därför Gud själv sett till att Israel inte skulle känna igen Messias. Betyder det att många generationer av judar kommer att gå evigt förlorade? Bibeln svarar lika lite på den frågan som på vår undran hur det skall gå med lika många generationer inom folk som ännu inte hört evangelium. Gud har säkert en lösning på frågan men vi får inte veta den.

Folket snubblade

Paulus ställer frågan om Gud skulle ha förkastat Israel – detta som kyrkan långa tider hävdade och alltjämt ofta påstår.

Jag frågar nu: Har då Gud förskjutit sitt folk? Visst inte. Jag är själv israelit, av Abrahams ätt och av Benjamins stam. Gud har inte förskjutit sitt folk, som han tidigare har känt som sitt. Eller vet ni inte, vad Skriften säger där den talar om Elia, hur han vänder sig till Gud och anklagar Israel: Herre, dina profeter har de dödat, och dina altaren har de rivit ner. Jag ensam är kvar, och mig vill de döda. Men vad svarar Gud honom? Jag har lämnat kvar åt mig sjutusen män som inte har böjt knä för Baal. På samma sätt finns det också i denna tid en rest som Gud har utvalt av nåd. Men om det var av nåd, så var det inte på grund av gärningar, annars vore nåden inte längre nåd. (Rom 11:1-6)

Gud hade utvalt några i folket att komma till tro. Tydligt gjorde han det för att hela folket skulle bevaras. Om det hade funnits tio rättfärdiga i Sodom så hade staden undgått katastrofen. Kanske är den krympande skara svenskar som fortfarande tror till för hela Sveriges räkning. Gud hade i alla händelser inte förkastat Israel eftersom det fanns en enda jude som trodde – nämligen Paulus själv. Han fortsätter så här:

Jag frågar nu: Inte har de väl snubblat för att de skulle falla? Visst inte. Men genom deras fall har frälsningen kommit till hedningarna, för att detta skulle väcka deras avund. (Jes 11:11)

Meningen var inte att folket skulle förkastas. Gud förblindade folket för att det hade brutit förbundet men han gjorde det också för att hedningarna skulle komma in i förbund med Gud och med Israel. Allt detta framgår klart av den profetia som Mose uttalade innan han dog – Mose avskedssång (5 Mos 32:1-43). Guds förbund med Israel liknas vid ett äktenskap. När folket börjar flörta med avgudarna så svarar den svartsjuka Guden genom att flörta med hedningarna för att få folket tillbaka genom att väcka Israels svartsjuka. De hedningar som Gud nu inleder en relation med beskrivs så här:

De (=Israel) har retat mig med gudar som inte är gudar, väckt min vrede med sina tomma avgudar. Därför skall jag reta dem med det som inte är ett folk, med ett dåraktigt hednafolk skall jag väcka deras förtret. (5 Mos 32:21)

Ett dåraktigt hednafolk folk som inte är ett folk – det är kyrkan som förkastade Israel och satte sig själv i folkets ställe. Dessutom förtalade och förföljde man förbundsfolket. Dåraktigt? Javisst!

Varje utkorelse skapar lätt nonchalans. Den väcker vårt högmod. Israel vände sig till avgudar och kyrkan vände sig mot Israel. Hur går det då till sist? Mose får fortsätta:

Ty Herren skall skaffa rätt åt sitt folk, och över sina tjänare skall han förbarma sig, när han ser att deras kraft är borta, och att det är ute med alla och envar. Då skall han fråga: Var är nu deras gudar, klippan till vilken de tog sin tillflykt? Var är de som åt deras slaktoffers fett och drack deras drickoffers vin? Må de stå upp och hjälpa er, må de vara ert beskydd. Se nu att jag ensam är det, och

att ingen Gud finns jämte mig. (5 Mos 32:36-39, Bibel 82)

Herren skall skaffa rätt *åt Israel*. Han skall komma för att skipa en dom som inte bara gäller vår tro och vår moral utan den skall gälla vad vi gjort mot hans minsta bröder som åtminstone delvis (i första hand?) är Israel. Sakarja beskriver i klartext:

Se, HERRENS dag kommer! Då skall man dela bytet bland er. Ty jag skall samla alla hednafolk till strid mot Jerusalem. Staden kommer att intas, husen plundras och kvinnorna våldtas. Halva staden skall föras bort i fångenskap. Men återstoden skall inte bli utrotad. Sedan skall HERREN gå ut i strid mot dessa hednafolk, så som han stred förr på drabbningens dag. På den dagen skall han stå med sina fötter på Oljeberget, mitt emot Jerusalem, österut. Och Oljeberget skall delas mitt itu, från öster till väster, till en mycket stor dal genom att ena hälften av berget viker undan mot norr och andra hälften mot söder. Och ni skall fly ner i dalen mellan mina berg, ty dalen mellan bergen skall sträcka sig till Asel. Ni skall fly som när ni flydde för jordbävningen på Ussias, Juda kungs, tid. Då skall HERREN, min Gud, komma och alla heliga med dig. (Sak 14:1-5)

Alla hednafolk kommer att samla sig till krig mot Israel för att ta ifrån dem Jerusalem. Kanske syftar man också till att utrota Israel. Hesekiel beskriver att dessförinnan har Israel varit utspritt till jordens alla länder men har kommit tillbaka (Hes 36:16 f). När de dåraktiga hedningarna då slutgiltigt skall försöka lösa den ”judiska frågan” står Messias på det Olivberg som han en gång lämnade. Nu rider han inte fattig på en lånad åsna. Nu kommer han i sådan härlighet att berget delar sig.

I den här situationen kommer alla att få ödmjuka sig under Messias. Hedningarna kommer dessutom att få ödmjuka sig under förbundsfolket, Israel. Alla folk hade hört om himlens och jordens Gud men med sitt förstånd hade alla skapat om teologin så att de inte längre kände honom och hans vägar. Nu har de äntligen lärt sig att det inte räcker med kunskap från Kunskapens träd.

Vem blir frälst?

Hur kommer Jesus att döma till sist? Det vet vi inte. Vi vet bara hur man skall ställa sig på den säkra sidan och det borde räcka för oss. Paulus antyder dock en stor frälsning över Israel även om vi inte vet hur stor den kommer att bli.

Bröder, jag vill att ni skall känna till denna hemlighet, för att ni inte skall ha för höga tankar om er själva: förstockelse har kommit över en del av Israel och så skall det förbli, till dess att hedningarna i fullt antal har kommit in. Och det är så hela Israel skall bli frälst, som det står skrivet: Från Sion skall Frälsaren komma och skaffa bort all ogudaktighet från Jakob. Och detta skall vara mitt förbund med dem, när jag tar bort deras synder. I fråga om evangelium är de fiender för er skull, men i fråga om utkorelsen är de älskade för fädernas skull. (Rom 11:25-28).

I fråga om evangelium blev de fiender för vår skull. De var ändå Guds älskade för fädernas skull.

Sven Reichmann

Tidens slut

Jesus lämnade jorden från Olivberget. Jag har mött människor som tycker att detta låter osannolikt. Man kan väl inte bara försvinna så där, säger de. Tja, var kom all materia ifrån om – som det påstås – hela universum före Big bang var koncentrerad i en liten prick stor som tändsatsen på en tändsticka? Och om universum var så litet från början och fortfarande expanderar så kan det inte vara oändligt stort. Fast om det inte är oändligt så undrar vi genast vad som finns utanför. Kanske ligger inte "världens ände" några miljarder ljusår bort. Tänk om den finns strax bredvid dig i en dimension som du inte har tillgång till. Våra kunskaper i fysik och kosmologi är inte så gedigna att vi kan bevisa att lärjungarna bluffade eller misstog sig.

Bibeln säger att på samma sätt som han försvann skall han komma tillbaka.

Medan de såg mot himlen dit han for upp, se, då stod två män i vita kläder hos dem. Och de sade: "Ni män från Galileen, varför står ni och ser mot himlen? Denne Jesus som har blivit upptagen från er till himlen, han skall komma igen på samma sätt som ni har sett honom fara upp till himlen." (Apg 1:10-11)

Detta kommer dessutom att ske plötsligt och överraskande, ungefär som när man stannar en film och blir stående i en enda bildruta.

Var därför vaksamma. Ty ni vet inte vilken dag er Herre kommer. Men det förstår ni att om husets ägare visste när på natten tjuven kom, då skulle han hålla sig vaken och inte tillåta att någon bröt sig in i hans hus. Var därför också ni beredda! Ty i en stund när ni inte väntar det kommer Människosonen. (Matt 24:42-44)

Situationen beskrivs tydligt

Återkomsten är tydligen tänkt att bli en sanningens minut. Det människor gör och är i den stunden beskrivs som något avgörande. Alla blir tagna på bar gärning, vare sig denna nu är på gott eller ont. När nu allt skall ske så överraskande är det minst sagt märkligt att Bibeln klart och tydligt beskriver den politiska situation som skall råda när Jesus kommer.

Se, HERRENS dag kommer! Då skall man dela bytet bland er. Ty jag skall samla alla hednafolk till strid mot Jerusalem. Staden kommer att intas, husen plundras och kvinnorna våldtas. Halva staden skall föras bort i fångenskap. Men återstoden skall inte bli utrotad. Sedan skall HERREN gå ut i strid mot dessa hednafolk, så som han stred förr på drabbningens dag. På den dagen skall han stå med sina fötter på Oljeberget, mitt emot Jerusalem, österut. Och Oljeberget skall delas mitt itu, från öster till väster, till en mycket stor dal genom att ena hälften av berget viker undan mot norr och andra hälften mot söder. Och ni skall fly ner i dalen mellan mina berg, ty dalen mellan bergen skall sträcka sig till Asel. Ni skall fly som när ni flydde för jordbävningen på Ussias, Juda kungs,

tid. Då skall HERREN, min Gud, komma och alla heliga med dig. (Sak 14:1-5)

Om Jesus skall komma överraskande på det här viset så måste mänskligheten ha blivit mer eller mindre totalt förblindad för Israels betydelse. För själva plötsligheten tycks vara till för att det skall avslöjas hur alla andra folk ställer sig till Guds utvalda folk, både individuellt och kollektivt. Alla hednafolk (icke-judar) skall då ha förenat sig i ambitionen att ta Jerusalem från Israel. Troligen är också avsikten att det judiska folket skall utrotas. När dessa ambitioner ser ut att krönas med framgång står plötsligt en imponerande gestalt på Olivberget som delar sig i två delar.

Nu är det slut på Israels lidande. Herrens dag har kommit och med den är det dags för en dom. Israel omvänder sig till sin Messias och överger avgudarna slutgiltigt. Men Messias skipar också en dom över de hednafolk som ville utrota hans folk just för att det var hans.

Och han skall döma mellan många folk och visa tillrätta mäktiga folkslag ända i fjärran; och de skola smida sina svärd till plogbillar och sina spjut till vingårdsknivar. Folkslag skall icke lyfta svärd mot folkslag, och de skola icke mera lära krig, utan sitta envar under sitt vinträd och under sitt fikonträd, och ingen finnes, som förskräcker; ty härskarors Jehovás mun har talat. (Mika 3:3-4, Åkeson)

Ty Herren skall skaffa rätt åt sitt folk, och över sina tjänare skall han förbarma sig, när han ser att deras kraft är borta, och att det är ute med alla och envar. Då skall han fråga: Var är nu deras gudar, klippan till vilken de tog sin tillflykt? Var är de som åt deras slaktoffers fett och drack deras drickoffers vin? Må de stå upp och hjälpa er, må de vara ert beskydd. Se nu att jag ensam är det, och att ingen Gud finns jämte mig. Jag dödar, och jag gör levande, jag har slagit, men jag helar också. Ingen finns, som kan rädda ur min hand. Se, jag lyfter min hand upp mot himmelen, jag säger: Så sant jag lever evinnerligen: när jag har vässat mitt flammande svärd och min hand tar till att skipa rätt, då skall jag utkräva hämnd av mina ovänner och vedergällning av dem som hatar mig. (5 Mos 32:36-41, GT 82)

Gud själv kommer för att rädda sitt folk på samma sätt som han räddade Isak på Moria berg och på samma sätt som Fadern räddade Sonen på samma plats nästa 2000 år senare. Både Jesu jordeliv och folkets historia börjar i Egypten för att sluta i Jerusalem med ett gudomligt mirakel. Så uppkom folket genom Isaks mirakulösa födelse för att både frälsas och bevaras genom ett Guds ingripande som mänsklig förmåga inte kan imitera.

Förkrosselse och fred

Scenen där Gud låter domen påbörjas genom att alla hednafolk angriper Jerusalem hittar man på fler ställen när man väl fått upp ögonen för själva mönstret

Ty se, i de dagarna och på den tiden, när jag gör slut på Judas och Jerusalems fångenskap, skall jag samla alla hednafolk och föra dem ner till Josafats dal.

Där skall jag hålla dom över dem för mitt folks, min arvedel Israels, skull, som de har förskingrat bland hednafolken. De har delat mitt land och kastat lott om mitt folk. En sköka betalade de med en pojke, och en flicka sålde de för vin som de drack upp. [...] Ropa ut detta bland hednafolken, kalla till helig strid. Väck upp hjältarna, låt alla krigsmän komma och rycka fram. Smid era plogbillar till svärd och era vingårdsknivar till spjut. Låt den svage säga: "Jag är stark." Skynda er att komma, alla ni hednafolk häromkring, och församla er. Sänd, HERRE, dina hjältar dit ner. Låt hednafolken resa sig och dra ut till Josafats dal, ty där skall jag sitta till doms över alla hednafolk häromkring. (Joel 3:1-3 + 9-12)

I följande text kallas Jerusalem för Ariel. Vi känner igen den situation som bara Herren själv kan föra till seger.

Ve dig, Ariel, Ariel, staden där David slog upp sitt läger! Lägg år till år, låt högtiderna fullborda sitt kretslopp, så skall jag försätta Ariel i svårigheter. Där skall bli sorg och jämmer, och den skall vara för mig ett verkligt Ariel. Jag skall slå läger runt omkring dig, omringa dig med belägringsvallar och resa upp bålverk mot dig. Då skall du bli förnedrad och tala djupt nerifrån jorden, dämpade skall dina ord komma fram ur stoftet. Din röst skall höras ur jorden som en andes röst, ur stoftet skall du viska fram dina ord. Men många av dina fiender skall bli som fint damm, våldsmännens skara som bortflygande agnar. Detta skall ske plötsligt, på ett ögonblick. Från HERREN Sebaot skall straffet komma med åska och jordbävning och väldigt dån, med storm och oväder och med flammor av förtärande eld. (Jes 29:1-6)

Även Sefanja ser framför sig hur Guds vredes glöd skall ställa allt till rätta som går att ställa till rätta. Det finns märkligt nog de som överlever när Gud låter hela jorden förtäras av hans nitälskans eld.

Därför må ni vänta på mig, säger Herren, och på den dag då jag står upp för att ta byte. Ty mitt domslut är: jag skall församla folk och hämta tillhoppa kungariken, för att utgjuta över dem min onåd, all min vredes glöd. Ty av min nitälskans eld skall hela jorden förtäras. Se, då skall jag ge åt folken nya, renade läppar, så att de allesammans åkallar Herrens namn och enigt tjänar honom. Ända ifrån länderna bortom Etiopiens strömmar skall mina tillbedjare, mitt förskingrade folk, frambära offer åt mig. På den tiden skall du slippa att längre blygas för alla de överträdelser som du har begått mot mig. Ty då skall jag avskilja från dig dem som nu jublar så segerstolt i dig, och du skall då inte mer förhäva dig på mitt heliga berg. Men jag skall lämna kvar i dig ett folk, betryckt och fattigt, och de skall förtrösta på Herrens namn. Kvarlevan av Israel skall då inte mer göra något orätt, ej heller tala lögn, och i deras mun skall inte finnas en falsk tunga. Ja, de skall få beta och ligga i ro, utan att någon förskräcker dem. (Sef 3:8-13)

Mot denna bakgrunden kan du nu också läsa Psalm nummer två. Men den är så lång så den får du slå upp själv. Läs och begrunda.

Sven Reichmann

Levande tro

När Jesus talar om sig själv som livets bröd ger han en viktig kommentar.

Jesus svarade: "Var inte så upprörda. Ingen kan komma till mig, om inte Fadern som har sänt mig drar honom, och jag skall låta honom uppstå på den yttersta dagen."(Joh 6:43-44)

Av oss själva kan vi inte komma till en levande tro på Jesus. Det går inte att övertala människor, än mindre att tjata dem in i Guds rike. Bara Fadern kan göra det omöjliga. Man kan tacka nej till Guds rike men man kan inte ta sig ett medborgarskap, bara be om det. Eller ta emot – om andra har bett.

Jag tror att detta är en nyckel till en senare text hos Johannes.

Under högtiden fanns det bland dem några greker som hade farit upp till Jerusalem för att tillbe. De kom nu till Filippus, som var från Betsaida i Galileen, och bad honom: "Herre, vi vill se Jesus." Filippus gick och talade om det för Andreas, och Andreas och Filippus gick och sade det till Jesus. Jesus svarade: "Stunden har kommit då Människosonen skall förhärligas. Amen, amen säger jag er: Om vetekornet inte faller i jorden och dör, förblir det ett ensamt korn, men om det dör, bär det rik frukt. (Joh 12:20-24)

Nu kom två hedningar och ville träffa Jesus. Jesus kommenterade deras önskan genom att tala om att stunden nu hade kommit för honom att dö. Så underligt! Nej, nu kom två greker som ville träffa Jesus för hans egen skull, inte för att få hjälp. De blev ett tecken för Jesus att hans tjänst som förut bara hade innefattat Israel hade vidgats till att bli universell. Fadern hade börjat dra i hedningar.

När de skulle ut och "prya" hade lärjungarna fått höra :

"Gå inte in på hedningarnas område eller in i någon samaritisk stad. Gå i stället till de förlorade fåren av Israels hus." (Matt 10:5-6)

Det fanns alltså en tid när Guds rike bara skulle ges till Israels folk. Först när folket (som folk) tackat nej skulle evangelium gå till hedningarna. Detta skulle ske för evangelium till sist skulle kunna nå fram till Israel. Varför denna omväg? Jo, för att alla till sist skall förstå att ingen mänsklig kunskap räcker för den tro som förvandlar oss (jfr Rom 11 och 1 Kor 1-2). Tron är inte bara kunskap eller moral utan den är en relation, ett förbund med Gud.

En kananeisk kvinna

När Jesus befann sig i det som vi nu ser som södra Libanon kom en kananeisk kvinna och bad om hjälp för sin dotter.

Jesus lämnade platsen och drog sig undan till området kring Tyrus och Sidon.

Då kom en kanaaneisk kvinna från dessa trakter och ropade: "Herre, Davids Son, förbarma dig över mig! Min dotter är svårt besatt." Men han svarade henne inte med ett ord. Hans lärjungar gick då fram och bad honom: "Skicka i väg henne! Hon följer ju efter oss och ropar." Han svarade: "Jag är sänd endast till de förlorade fåren av Israels hus." Men hon kom och föll ner för honom och sade: "Herre, hjälp mig!" Han svarade: "Det är inte rätt att ta brödet från barnen och kasta det åt hundarna." Hon sade: "Jo, Herre, också hundarna äter smulorna som faller från deras herrars bord." Då svarade Jesus henne: "Kvinna, din tro är stor. Det skall bli som du vill." Och från det ögonblicket var hennes dotter botad. (Matt 15:21-28)

Vad går denna underliga historia ut på? Till en början måste vi hålla i minne att Sonen bara gör det han ser Fadern göra (Joh 5:19). Här hade tydligen Sonen ännu inte sett Fadern ge evangelium till hedningarna. Men Jesus hade väl inte behövt förolämpa henne för det? Svaret tycks vara att han testade hennes tro – inte för att se om hon trodde tillräckligt starkt utan om hon hade fått tro från Anden, en levande tro. Och det hade hon eftersom hon såg att i tidens slut kommer nåden att gå till Israel för att därifrån flöda över till andra folk. Hon hade förstått det och accepterat det. Och det hade hon inte kunnat av sig själv.

Hon skulle kanske ha kunnat säga det hon sa som ett stycke insmickrande prat. Men Jesus kränkte henne för att se om hennes tro tålde den behandlingen – vilket den gjorde.

Trons hövding

Jesus kräver inte tro av oss utan han vill i stället få visa att han är trons hövding och fullkomnare (Heb 12:1-3). *Tron är Guds gåva, inte hans krav.* Den består mer av trofasthet än av övertygelse, men den börjar som i alla kärleksrelationer med att man får en visshet om den andres kärlek. Och den vissheten är som sagt en gåva och inte ett krav.

Vid den tiden sade Jesus: "Jag prisar dig, Fader, du himlens och jordens Herre, för att du har dolt detta för de visa och kloka och uppenbarat det för de små. Ja, Fader, detta var din goda vilja. Allt har min Fader överlämnat åt mig. Och ingen känner Sonen utom Fadern. Inte heller känner någon Fadern utom Sonen och den som Sonen vill uppenbara honom för. Kom till mig, alla ni som arbetar och bär på tunga bördor, så skall jag ge er vila. Ta på er mitt ok och lär av mig, ty jag är mild och ödmjuk i hjärtat. Då skall ni finna ro för era själar. Ty mitt ok är mildt, och min börda är lätt." (Matt 11:25-30)

Det är bara genom att Jesus personligen ger sig till känna för var och en av oss som vi kan komma till en levande tro. De visa och kloka måste komma till den punkt där de ser och erkänner att deras kunskap inte håller att dö på även om den kanske länge räckte att leva på. Det är ju när Fan blir gammal som han blir religiös. Då har livserfarenheten vuxit och verkligheten har kommit ikapp honom. Men också då är varje människa hänvisad till att Sonen uppenbarar Fadern. Lyssna till hur Paulus inleder sitt brev till Rom.

Jag skäms inte för evangelium. Det är en Guds kraft som frälser var och en som

tror, först juden och sedan greken. Rättfärdighet från Gud uppenbaras i evangelium, av tro till tro, som det står skrivet: Den rättfärdige skall leva av tro. (Rom 1:16-17)

Två uttryck ter sig svåra att förstå. Vad är en rättfärdighet från Gud? Varför skriver Paulus ”av tro till tro”? Menar han att vi tror mer och mer?

Den första frågan – liksom många andra – får man direkt svar på när man läser Åkesons ordagranna översättning. Det som uppenbaras är inte en gudomlig rättfärdighet som kommer svävande ner i en sorts andlig fallskärm utan det är *Guds rättfärdighet* det är fråga om – att Gud är rättfärdig.

Ty i detta uppenbaras Guds rättfärdighet av tro till tro, såsom det är skrivet: ”Men den rättfärdige skall leva av tro.” (Rom 1:17, Åkeson)

När Guds rättfärdighet uppenbaras för en människa kan den skapa allt från syndanöd till jublande glädje, helst båda delarna i nu nämnd ordning. Är det detta som ligger i uttrycket ”av tro till tro”? Nja, här skriver Paulus att det är tron som skapar tro. Därför tror jag att Åkeson åter slår hammaren på spikhuvudet där de flesta slår den på tummen. Han menar att Jesu trofasthet mot Fadern skapar vår tro när den tillsammans med allt annat som hör ihop med Guds rättfärdighet klarnar för oss.

... emedan vi veta, att en människa icke rättfärdigas av lags verk utan genom Kristi Jesu tro, så tro ock vi på Kristus Jesus, på det vi må rättfärdigas av Kristi tro och icke av lags verk, därför att icke något kött skall rättfärdigas av lags verk. (Gal 2:16, Åkeson)

Vi skall göras rättfärdiga av Jesu Kristi tro och inte av våra gärningar. Vår stolthet måste acceptera (= tro) att vi inte ens kan hjälpa till och vår ängslan måste tro att det räcker med det Kristus gjorde. Den som kan läsa engelsk text kan se detta uttryckt på ett ovanligt elegant vis i denna översättning:

... yet we know that no one is justified by the works of the law but by the faithfulness of Jesus Christ. And we have come to believe in Christ Jesus, so that we may be justified by the faithfulness of Christ and not by the works of the law, because by the works of the law no one will be justified. (Gal 2:16, The NET Bible)

Trons rättfärdighet

Om tron bara vore en åsikt så må man undra hur den skulle kunna göra dig rättfärdig. Nu handlar det om att Jesu trofasthet mot Fadern och mot dig kan röra ditt hjärta till trofasthet mot honom. Därmed är Jesus trons hövding och fullkomnare och tron är en gåva och inte ett krav.

Men nu är Guds rättfärdighet uppenbarad utan lag, bevitnad av lagen och profeterna, nämligen Guds rättfärdighet genom Jesu Kristi tro, till alla dem som tro. (Rom 3:21-22, Åkeson)

Sven Reichmann

Fortsättning eller ersättning?

Judarna gjorde två uppror mot Rom. Det första slutade i praktiken år 70 e Kr då templet förstördes. Det andra varade från 132 till 135 e Kr. Konsekvenserna för det judiska folket blev fasansfulla, räknat i döda, sårade och förslavade. Judar i mängd såldes som slavar. Därmed spreds stora skaror ut över hela romarriket. Den Jesustroende församlingen i Jerusalem tycks ha upphört att finnas till efter det andra upproret.

Avklippta rötter

Efter år 135 fanns alltså kristen tro endast utanför landet Israel, fränsett spridda fragment i Galiléen. Den unga kristna kyrkan tappade sin förståelse för den judiska tradition som dess tro var en del av. I stället började en lång period där man försökte förena kristen tro med grekisk filosofi. Denna ambition fick sin höjdpunkt så sent som under medeltiden och kom alltså att sträcka sig över gott och väl tusen år.

Efter år 135 började hednakristna förkunnare att dra slutsatsen att de båda judiska nederlagen betydde att Gud slutgiltigt skulle ha förkastat Israel. I de så kallade *Apostoliska fäderna* – en samling skrifter där några är nedskrivna vid denna tid – möter vi Barnabas brev som kanske skrevs omkring år 140. Ett kort citat kan visa oss vilka tankar han ville introducera.

Såsom en av eder, som älskar eder var för sig och alla mer än min egen själ, ber jag eder samtidigt akta på eder själva och icke likna vissa människor genom att hoppa synd på synd och ändå säga: "Deras förbund är ock vårt förbund." Vårt är det men de hava för alltid förlorat det, sedan Mose redan hade tagit emot det. Ty Skriften säger: "Och Mose var under fasta på berget i fyrtio dagar och fyrtio nätter och mottog förbundet från Herren, stentavlor som voro inristade av Herrens finger. Men när de hade vänt sig till avgudarna förlorade de förbundet." (Barnabas brev 4:6-8)

Författaren ville här leda i bevis att judarna skulle ha förlorat förbundet med Gud medan de kristna fått utkorelsen i deras ställe. Han varnar sina läsare för att tro att judarna skulle stå kvar i något som helst förbund med Gud. Det som var ett Guds straff började hednakristna uppfatta som en Guds slutliga förkastelse.

Guldmunnen

I den östliga delen av det sönderfallande romarriket möter vi omkring år 400 e Kr en biskop som hette Johannes (ca 347-407). För sin predikokonst fick han tillnamnet Chrysostomos vilket betyder Guldmun. Han helgonförklarades senare och formade viktiga delar av den ortodoxa kyrkans teologi. År 387 höll han åtta predikningar som tillsammans blev en text som heter *Adversus Judaeos* vilket betyder *Mot judarna*. Där läser vi några smakprov.

Jag vet att det finns många som respekterar judar och menar att deras livsföring är värd all aktning. För den skull vill jag skynda mig att dra upp denna farliga åsikt med rötterna. Jag har sagt att synagogan inte är bättre än en teater och jag vill åberopa en profet som mitt vittne. [...] "Du hade en skökas panna. Du betedde dig skamlöst inför alla." (Adv jud I:III:1)

Judarnas gudlöshet står i nivå med hedningarnas. Men judarna utför ett bedrägeri som är mycket farligare. I deras synagoga står ett osynligt lögnens altare där de inte offerar får eller kalvar utan människors själar (Adv jud I:VI:4)

Tiden har förvisso kommit för mig att visa er att demonerna bor i synagogan, inte bara på själva platsen utan i judarnas själar. (Adv jud I:VI:6)

Ser du nu att demoner bor i deras själar och att deras demoner är farligare än de som fanns förr i världen. [...] Tvekar du inte inför att vistas på samma plats som besatta män vars demoner har odlats fram under massakrer och blodsutgjutelse? [...] Måste du inte vända dig bort ifrån dem eftersom de är oss alla till vanära och utgör en hela världens infektion. Visar de inte prov på alla former av ondsint galenskap? (Adv jud I:VI:7)

Augustinus

I den västliga kyrkan möter vi en annan biskop som formade mycket av den katolska kyrkans teologi. Han hette Augustinus (356-430). Han hade sitt eget bevis för att alla judar skulle vara besatta. Han citerade ur Johannes evangelium.

Varför förstår ni inte vad jag säger? Därför att ni inte kan lyssna till mitt ord. Ni har djävulen till er fader. Och vad er fader har begär till, det vill ni göra. Han har varit en mördare från början och har aldrig stått på sanningens sida, eftersom sanning inte finns i honom. När han talar lögn, talar han av sitt eget, ty han är en lögnare, ja, lögnens fader. (Joh 8:43-44)

Augustinus påstod nu att enbart judar skulle ha djävulen till sin fader. Detta skulle i sin tur bevisas av att judarna inte trodde evangeliet. De förstod inte evangeliet vilket både skulle förklara och bevisa att de var djävulska – sa Augustinus. (Enligt Paulus står alla ofrälsta under mörkrets välde (Ef 2:1-2).)

Utkorelsen står kvar

Kyrkan menade sig ha tagit över judarnas utkorelse. Och det kan den säga fortfarande – om inte i ord så ofta nog i gärning. Den tanken uppstod alltså tidigt och den legitimerade de mest avskyvärda förföljelser av judar. Emellertid är det inte sant att Israel skulle förlorat sin ställning. Vi lyssnar till ord av Jesus:

Då tog Petrus till orda: "Se vi har lämnat allt och följt dig. Vad skall vi få för det?" Jesus sade till dem: "Amø säger ja g er: Vid pånyttfödelsen, när Människosonen sätter sig på sin härlighets tron, då skall också ni som har följt mig sitta på tolv troner och döma Israels tolv stammar. (Matt 19:27-28)

Apostlarna skall till sist alltså regera över Israels tolv stammar. Detta måste betyda att Israel har en särskild ställning *även efter Jesu återkomst*. För inte skall

apostlarna sitta och råda över ett Israel som finns i en undangömd nisch. Israel bröt förbundet det är sant, men Gud som visste hur det skulle gå handlar inte som människor. *Han håller förbund även om vi sviker.* Paulus får vägleda oss.

Härdar vi ut, skall vi också regera med honom. Förnekar vi honom, skall han också förneka oss. Är vi trolösa – han förblir trofast, ty han kan inte förneka sig själv. (2 Tim 2:12-13)

Vår trolöshet ändrar inte på Guds trofasthet. Sin kallelse kan Gud inte ångra. Hans ursprungliga löfte till Abram (1 Mos 12:1-3) var utan villkor. Gud skall därför förnya sitt förbund med Israel.

Se, dagar skall komma, säger Herren, då jag skall sluta ett nytt förbund med Israels hus och med Juda hus, in~~te~~ ett sådant förbund som jag slöt med deras fäder den dag då jag tog dem vid handen och förde dem ut ur Egyptens land – det förbund med mig som de bröt fastän jag var deras rätte herre – säger Herren. Nej, detta är det förbund som jag efter denna tid skall sluta med Israels hus, säger Herren: Jag skall lägga min lag i deras inre och skriva den i deras hjärtan. Jag skall vara deras Gud och de skall vara mitt folk. (Jer 31:31-33)

Förbundet har redan förnyats men vi väntar på att Israel som sista folk skall träda in i det. Ty Israels frälsning betyder de dödas uppståndelse.

Jag frågar nu: Inte har de väl snubblat för att de skulle falla? Visst inte. Men genom deras fall har frälsningen kommit till hedningarna, för att detta skulle väcka deras avund. Och om deras fall har varit till rikedom för världen och deras fåtal varit till rikedom för hedningarna, hur mycket mer skall då inte deras fulla antal vara det? [...] Ty om deras förkastelse betydde världens försoning, vad skall då inte deras upptagande betyda, om inte liv från de döda? (Rom 11:1-12 + 15)

Nådens regering

Jesus kommer för att regera i nåd och inte i makt. Det skulle betyda att nåden till sist utgår från hans tron till de frälsta av Israels tolv stammar för att komma de frälsta från hednafolken till del. När Israel kommer till tro och historien är slut kommer alla att se att utkorelsen hela tiden tillhört Israel (jfr Rom 9:1-5). Kyrkans period fram till målet är en fortsättning på Guds plan, men kyrkan ersätter inte Israel vad utkorelsen beträffar.

Sven Reichmann